

Comportamente tipice la preșcolari (3-6/7 ani) și școlarii mici (6/7-11/12 ani): analiză comparativă

Prof. Psiholog Bica Roxana – Timișoara

Între 3 și 12 ani copiii își dezvoltă autonomia și capacitatea de autoservire, își formează strategii de instruire și fac progrese decisive în planul socializării și adaptării la viața în colectivitate. Analizând pentru acest interval de vârstă achizițiile fiecărui substadiu (preșcolar, respectiv școlaritate mică) se remarcă diferențe la nivelul psihismului ce pot fi grupate în următoarele domenii: cognitiv, emoțional și social.

Caracteristici cognitive

Din punct de vedere al dezvoltării cognitive (teoria lui J. Piaget), preșcolarii parcurg stadiul preoperațional, pe când școlarii mici îi e specific stadiul operațiilor concrete. Preșcolarul nu poate înțelege principiile reversibilității și conservării. El generalizează excesiv regulile însușite, abia spre finalul stadiului extinzându-și suficient schemele pentru raportarea adecvată la mediu și manipularea obiectelor. În stadiul operațional concret copilul devenit școlar găndește asemănător adultului, neputând însă să opereze cu abstracțiuni. Întrucât nu le poate raporta pe acestea la lumea palpabilă, nu le poate nici înțelege.

Preșcolarii se află într-o fază de expansiune a limbajului, între 3 și 5 ani însușindu-și aproximativ 50 de cuvinte pe lună. Acesta câștigă treptat eficiența ca mijlocitor al interacțiunilor sociale, copilul reușind să și-l adapteze nevoilor interlocutorului. Totodată, în preșcolaritate copilul dobândește deprinderi de alimentare, igienice și de îmbrăcare necesare dobândirii autonomiei și se dezvoltă conștiința de sine, afirmarea acesteia fiind însă apanajul manifestărilor demonstrative ale afectivității.

Școlaritatea solicită intens sfera intelectuală, copilul dobândind strategii de învățare și deprinderi precum scrierea, cititul, socotitul. Datorită solicitărilor majoritatea școlarii mici fac progrese rapide în toate domeniile: capacitățile senzoriale, orientare spațială, organizarea spațiului, percepția timpului, atenție, memorie, inteligență etc. Învăță să citească ceasul, să plaseze evenimentele în timp prin raportare la repere calendaristice, își îmbogățește cunoștințele cu care mai târziu poate și opera în planul logicii formale. Vocabularul total crește de la 1500-2500 de cuvinte la debutul școlarității la 4000-4500 de cuvinte la sfârșitul perioadei școlare mici, debitul verbal și scris sporind și el semnificativ. Creativitatea se afirmă în cadrul jocurilor generate de nevoia de mișcare, copiii înșiși inventând unele dintre acestea și construind obiecte și mecanisme pentru derularea lor.

Caracteristici emoționale

În perioada preșcolară copilul folosește progresele din domeniul limbajului pentru a neutraliza evenimentele înfricoșătoare, pentru a comunica pe tema emoțiilor, a le mima sau masca. Mai târziu, aproape de vârsta școlarității, își dezvoltă strategii de reglare emoțională care îl individualizează în raport cu alți copii și-i permit să reflecteze asupra felului în care poate face față propriilor trăiri de frică, furie ori rușine. Dacă în perioada preșcolară copilul își abate în mod voit gândul de la sursa de distress, în școlaritatea mică își dă seama de modul în care emoțiile apar și pot fi controlate (Schaffer, 2007, p. 150-151).

Intrarea la grădiniță este frecvent dificilă pentru copil din cauza dependenței de mamă.

La început preșcolarității sfera emoțională e marcată de instabilitate și trăiri manifestate exploziv. Ulterior se remarcă bravada, dorința de a atrage atenția asupra sa și valorificarea emoțiilor în cadrul jocului. Curiozitatea crește, copilului plăcându-i poveștile, desenele animate, jocul cu cuburi, modelajul, desenul, teatrul de păpuși etc.

O dată cu debutul școlarității, activitatea primordială va deveni învățarea, iar dincolo de aceasta interesele vizează filmele, poveștile cu acțiuni palpitate, colecționarea, investigarea plantelor și animalelor. Micul școlar este mai extrovert, cu trăiri de euforie, interesat de mediul stradal și pare a fi mereu pe fugă, urmând ca apoi să-și formeze intense sentimente de atașament față de școala și clasa din care face parte.

Caracteristici sociale

Conform teoriei dezvoltării psihosociale (E. Erikson), între 3 și 6 ani copilul suferă determinări sociale majore din partea familiei, principala achiziție ținând de inițiativă vs. retragere, vinovăție, iar valoarea reprezentativă pentru acest stadiu este teleonomia. În stadiul următor (6-12 ani) copilul primește influențe determinate din partea școlii și a grupului de joacă, tinzând spre sârguință/ eficiență vs. inferioritate. Astfel, corolarul axiologic este competența.

Din punct de vedere al dezvoltării morale (teoria lui Kohlberg) vârsta de 10 ani marchează trecerea de la nivelul preconvențional în care preluarea normelor din mediul social se face în funcție de consecințele benefice sau nu ale faptei, la stadiul convenționalității morale. Între 10 și 13 ani copilul respectă regulile pentru a primi apreciere și deoarece crede că normele și legile sunt valabile pentru toți.

O dată cu integrarea în grădiniță, copilul se raportează diferențiat la persoane de vârste și cu ocupații diferite, sfera motivațională și cea aptitudinală implicată în explorarea mediului devin mai complexe. Preșcolarul începe să fie tot mai atras de ceilalți, de ceea ce fac adulții și de jocul cu alții.

Școlarul mic preferă jocurile cu reguli în colectiv, cunoaște mai multe despre profesii și ierarhia socială, conștientizează valoarea banilor și aspecte ale comportamentului de cumpărător.

Se recomandă ca părinții să exercite un control echilibrat, având o atitudine caldă și atentă față de autonomia copilului. De felul în care familia tratează copilul depinde manifestarea copilului în mod agresiv sau compliant, ordonat sau dezordonat, adaptat la cerințele școlii sau nu.

Bibliografie:

1. Schaffer, R. (2007). *Introducere în psihologia copilului*, Editura ASCR, Cluj-Napoca.
2. Suport de curs. *Evaluarea psihologică (computerizată) a copiilor și adolescenților. Comportamente tipice la preșcolari și școlarii mici*. Cognitrom, Cluj-Napoca.